

УДК 358.07.02

О. В. Довгаль,

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет

МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

O. Dovgal,

associate professor of the department of economic theory and social sciences, Mykolayiv National Agrarian University

MECHANISM OF EFFECTIVE MANAGEMENT RESOURCE POTENTIAL AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті досліджено причини виникнення кризових явищ на ресурсний потенціал з метою визначення напрямів керовано-організаційного розвитку аграрних підприємств. Здійснено узагальнення впливу факторів на ресурсний потенціал з метою забезпечення ефективного розвитку аграрних підприємств. Запропоновано напрями вдосконалення механізму формування належного рівня ресурсного потенціалу аграрних підприємств на тактичному та стратегічному рівнях.

The article considers influence of reasons of origination of crisis phenomena — upon resource potential with the aim of study of management and organisation agricultural enterprise development. The article generalises influence of factors upon resource potential with the aim of study of the management and organisation development of an agricultural enterprise and building a mechanism. It improves a mechanism of formation of the resource potential of the management and organisation development of an agricultural enterprise at tactical and strategic levels.

Ключові слова: ресурсний потенціал, керовано-організаційний розвиток, стратегічний рівень, тактичний рівень, механізм, аграрні підприємства.

Key words: resource potential, management and organisation development, strategic level, tactical level, mechanism, agricultural enterprises.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Належний рівень функціонування економіки аграрної сфери у значній мірі залежить від рівня ресурсозабезпеченості суб'єктів господарської взаємодії. Агропідприємство являє собою цілісну соціально-економічну систему, яка системно використовує сукупність внутрішніх і зовнішніх можливостей, що сприяють досягненню стратегічних цілей для задоволення потреб зовнішнього соціального та економічного середовища. За сучасних умов значної актуальності набувають питання досягнення ефективного використання підприємствами аграрної сфери всієї сукупності елементів системи ресурсозабезпечення.

Сучасний механізм господарської взаємодії в аграрній сфері не сприяє формуванню економічних умов, які б мотивували працівників на підвищення рівня продуктивності праці та поліпшення якості продукції і її конкурентоздатності. Зважаючи на це, значну актуальність мають питання забезпечення ефективності використання ресурсного потенціалу агропідприємств, що сприятиме підвищенню конкурентоздатності аграрної сфери та всієї національної економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вивчення наукової проблеми формування і використання ресурсного потенціалу аграрної економіки проводять провідні наукові установи, а вири-

шенню теоретико-методологічних та прикладних задач присвячені праці багатьох науковців. Серед них: Андрійчук В.Г., Анічін Л.М., Борисова О.В., Гайдуцький П., Гладій М.В., Єрмаков О.В., Іванюта В.Ф., Лукінов І., Онищенко О.М., Пасхавер Б.Й., Підлісецький Г.М., Ульянов О.В., Россоха В.В., Саблук П.Т., Трегобчук В.М., Шиян В.С., Шкільов О.В., Юзефович А.Е. та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає у висвітленні механізму формування та ефективного використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ресурсний потенціал аграрних підприємств являє собою сукупність ресурсів, що залучені до процесів господарської взаємодії, об'єднаних управлінськими відносинами, формування яких забезпечує належний рівень конкурентоздатності підприємства і стратегічний розвиток. Ресурсний потенціал відіграє важливу роль в процесах оцінки перспектив розвитку підприємства, так як ним враховуються напрями розширення, поповнення та відтворення джерел ресурсів. У результаті досліджень маємо змогу подати наступне визначення поняття "ресурсний потенціал аграрного підприємства" — це множина ресурсів суб'єкта господарської взаємодії, якими він розпоряджається і які

визначають можливість цієї соціально-економічної системи щодо реалізації цілеспрямованої діяльності з урахуванням рівня впливу чинників внутрішнього і зовнішнього середовища.

У сучасних умовах бізнес-середовище жорстко вимагає від підприємства забезпечення ефективного використання ресурсів та укріплення потенціалу ресурсного забезпечення, оптимального рівня виробничих витрат, поліпшення рівня якості продукції. Особливою умовою функціонування вітчизняних агропідприємств є мінливість внутрішнього та зовнішнього середовища зі значним рівнем турбулентності, зростання рівня конкурентного змагання на різних ринкових сегментах через зниження попиту в наслідок кризи, відсутністю механізмів ефективного управлінського впливу та позитивних змін організаційного розвитку аграрних підприємств.

Варто зазначити, що основною причиною низького рівня ефективності аграрного виробництва є низька ресурсозабезпеченість, перш за все трудовими ресурсами та матеріальними обіговими активами. При цьому існуючі підходи щодо здійснення оцінювання рівня розвитку потенціалу ресурсозабезпечення не дозволяють визначити економічний результат функціонування агропідприємства, оскільки ними не враховується рівень потенціалу спожитих ресурсів і ресурсів, що знаходяться в процесі господарського використання.

Зважаючи на це, пріоритетними напрямками підвищення рівня ефективного ресурсовикористання є підвищення рівня інтенсивності використання виробничих ресурсів, забезпечення їх збалансованості, оптимального поєднання на основі застосування кластерної приналежності підприємств аграрної сфери, що зумовлюють прояв позитивного мультиплікативного ефекту та підвищення рівня економічної ефективності виробництва аграрної сфери: підвищення рівня забезпеченості агропідприємств матеріальними обіговими активами, кваліфікованими трудовими ресурсами, підвищення рівня мотивації праці, застосування ресурсоощадних технологій.

Механізм управління ресурсним потенціалом підприємств аграрної сфери має містити інструменти управлінської діяльності суб'єкта господарської взаємодії, що розподілені між фінансовою, матеріальною, трудовою підсистемами, що являють єдине ціле та взаємодіють між собою через реалізацію функцій використання, розподілу, наявності та поновлення ресурсів агропідприємства, що надає можливість розглядати його як основну ланку в системі управління функціонуванням аграрного підприємства за умов конкурентного середовища.

Варто зазначити, що досягнення збалансованості за ресурсами має знайти своє відбиття в процесі формування раціональної системи взаємодії між різними підсистемами управлінського впливу. Сукупність засобів і методів за певного рівня спів-

відношенні для суб'єктів господарської взаємодії, що враховують динамічний рівень різноспрямованого впливу чинників зовнішнього середовища, надає можливість здійснити формування оптимальної підсистеми управління їх ресурсами, гармонізованими за цілями, рівнями мотивації, можливостях в інтересах забезпечення їх стійкого зростання. При цьому механізм управління ресурсним потенціалом підприємств аграрної сфери має забезпечувати узгодженість інтересів суб'єктів господарювання щодо витрат матеріальних ресурсів; мотивації праці на інноваційне відновлення; мотивації інвестиційних структур на вкладення коштів для розвитку виробничої сфери. Досягнення такого рівня збалансованості елементів такого механізму можливе лише на основі врахування особливостей інструментарію, задіяного для кожного виду ресурсів.

Управління елементами ресурсного потенціалу агропідприємства передбачає: ідентифікацію факторів, які чинять найбільш вагомий вплив на процеси управління та ресурсні складові; здійснення оцінки рівня ефективності використання ресурсів суб'єкта господарювання шляхом чіткої кількісної оцінки на основі таксонометричного методу; визначення цільових настанов і завдань розвитку підприємства агропродовольчої сфери та розробку заходів щодо підвищення рівня ресурсозабезпечення; кінцеву оцінку системи управління ресурсозабезпечення після зміни значень його складових.

Зважаючи на сучасний рівень розвитку ресурсного потенціалу, гостро постає потреба у побудові організаційної моделі управління та регулюючого впливу на технологічні процеси аграрного виробництва, основу якої складає опосередковане використання ресурсного потенціалу величиною заощаджених ресурсів та обсягом сукупних виробничих витрат як критеріїв оцінки зростання рівня корисності. В процесі управління ресурсним потенціалом підприємств аграрної сфери, варто чітко визначити функціональної залежності між рівнями ресурсовитрат у процесі споживання та результативності виробничого процесу за сукупністю споживчих властивостей. Це сприятиме реалізації управлінських рішень щодо ефективного використання ресурсів.

Для ефективного управління процесом формування ресурсного потенціалу важливо чітко класифікувати фактори забезпечення розширеного відтворення ресурсного потенціалу підприємств аграрної сфери: фактори загального впливу та фактори часткового впливу. При цьому варто враховувати, що на процеси відтворення ресурсного потенціалу фактори мають різноплановий вплив, при одночасному існуванні тісного взаємозв'язку і взаємовпливу. Фактори можна класифікувати за зростанням рівня впливу на процеси формування та відтворення ресурсного потенціалу: управлінські, фінансові, кадрові, інноваційні, природно-кліматичні, інфор-

маційні. Одним із заходів управління процесом формування належного рівня ресурсного забезпечення є використання економічних інструментів модернізації процесу відтворення шляхом ідентифікації чинників і обґрунтування ефективних норм амортизаційних відрахувань, що сприяють нормативному відшкодуванню інвестиційних вкладень. Зокрема варто використовувати норми амортизаційних відрахувань, які мають за основу існуючі норми і скориговані на основі співвідношення між чистим і мінімально необхідним прибутком, що характеризує інвестиційну спроможність підприємства.

З метою підвищення ефективності процесів управління впливу на формування потенціалу ресурсного забезпечення аграрних формувань доцільним є формування системи управління ресурсним потенціалом підприємств аграрної сфери стратегічного спрямування шляхом поєднання функціонального, процесного, системного, ситуаційного, параметричного, діагностичного та цільового підходів. Тобто систему стратегічного управлінського впливу на функціонування аграрних підприємств варто розглядати у якості системно синтезованої і спрямованої на тривалий час єдності взаємозалежних суб'єктів (процесів, елементів, механізмів, форм і методів) та об'єктів управлінського впливу (складових економічного потенціалу), що взаємодіють в процесі стратегічної поведінки господарського суб'єкта у зовнішньому економічному середовищі. За результатами стратегічної діагностики нами визначено, що збиткові підприємства мають дотримуватись стратегії відновлення, яка має за основу мінімізацію використання трудових ресурсів і технічних засобів, що сприятиме зниженню рівня собівартості реалізованої продукції, підвищенню рівня оплати праці кращих працівників, тобто формуванню точки зростання ефективності підприємств, а в перспективі перейти до реалізації стратегії розвитку. При цьому, як прибуткові, так і збиткові підприємства мають здійснювати адаптацію виробничої спеціалізації відповідно до ринкових потреб без порушення технологічних вимог.

ВИСНОВКИ

Основна мета управління ресурсним потенціалом підприємств аграрних підприємств полягає у забезпеченні розширеного відтворення виробництва аграрної продукції, формуванні умов для досягнення стійкого економічного зростання та забезпечення конкурентоздатності країни в світовій господарській системі. За умов значних змін, що відбуваються в Україні, запропонований механізм управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств, підкріплений належним рівнем та обсягом забезпечення, сприятиме збалансуванню реалізації заходів системи управління з іншими господарськими системами підприємств, підвищенню рівня економічного обґрунтування управлінських рішень, які відповідають виз-

наченому напрямку щодо досягнення належного рівня ресурсозабезпечення.

Література:

1. Вишнеvsька О.М. Ресурсний потенціал підприємництва / О.М. Вишнеvsька // Економіка АПК. — 2008. — № 12. — С. 32 — 37.
2. Гопкало О.І. Механізм управління ресурсним потенціалом підприємства: принципи, цілі, задачі / О.І. Гопкало [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eaf.nmu.org.ua>
3. Довгаль Н.С. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні основи / Н.С. Довгаль // Науково-технічна інформація. — 2009. — № 1. — С. 42 — 45.
4. Качуровський В.Є. Ресурсний потенціал підприємства: структура та ефективність використання / В.Є. Качуровський, В.П. Чайковська // Регіональна бізнес-економіка та управління. — 2007. — № 4. — С. 123—129.
5. Малицький А.А. Організаційно-економічний механізм управління підприємством [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://intkonf.org/malitskiy>.
6. Прохорова В.В. Ресурсний потенціал економічного зростання / В.В. Прохорова // Науковий вісник Ужгородського університету. — 2009. — № 28. — С. 120 — 125.
7. Шелегеда Б. Г. Стратегічне управління потенціалом підприємства / Шелегеда Б.Г., Касьянова Н.В., Берсуцький А.Я.; НАН України; Інститут економіки промисловості; Донецький ун-т економіки та права. — Донецьк: ДонУЕП, 2006. — 219 с.

References:

1. Vyshnevs'ka, O.M. (2008), "Resource potential of enterprise", The economy of agro-industrial complex, vol. 12, pp. 32—37.
2. Hoptkalo, O.I. "Mechanism of management of enterprise resource potential: principles, aims, tasks", [Online], available at: <http://eaf.nmu.org.ua> (Accessed 23 Feb 2016).
3. Dovhal', N.S. (2009), "Resource potential of enterprise: theoretical bases", Scientific and technical information, vol. 1, pp. 42—45.
4. Kachurovs'kyj, V. Ye. "Resource potential of enterprise: structure and efficiency of the use", Rehional'na biznes-ekonomika ta upravlinnya, vol. 4, pp. 123—129.
5. Malyts'kyj, A.A. (2012), "Organizational-economic mechanism of management an enterprise", [Online], available at: <http://intkonf.org/malitskiy> (Accessed 22 Feb 2016).
6. Prokhorova, V.V. (2009), "Resource potential of the economy growing", Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho universytetu, vol. 28, pp. 120—125.
7. Shelehed, B.H. Kas'ianova, N.V. and Bertsuts'kyj, A.Ya. (2006), Stratehichne upravlinnia potentsialom pidpriemstva [Strategic management of enterprise potential], DonUEP, Donetsk, Ukraine. *Стаття надійшла до редакції 27.02.2016 р.*